

Mời các em học sinh và quý thầy cô tham khảo hướng dẫn soạn Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt Ngữ Văn lớp 7 tập 2 VNEN được đội ngũ chuyên gia biên soạn đầy đủ và ngắn gọn dưới đây.

Hoạt động khởi động Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt

Hoạt động hình thành kiến thức Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt

1. Thêm trạng ngữ cho câu

a) Hoàn thành bảng sau và cho biết : Trạng ngữ có thể bổ sung cho câu những nội dung gì ?

	Đúng	Sai
(1) Thời gian diễn ra sự việc , sự kiện		
(2) Nơi chốn diễn ra sự việc, sự kiện		
(3) Nguyên nhân diễn ra sự việc, sự kiện		
(4) Kết quả của sự việc, sự kiện		
(5) Mục đích của sự việc, sự kiện		
(6) Tính chất của sự việc, sự kiện		
(7) Phương tiện tiến hành sự việc, sự kiện		
(8) Cách thức diễn ra sự việc, sự kiện		

Trả lời:

	Đúng	Sai
(1) Thời gian diễn ra sự việc, sự kiện	X	
(2) Nơi chốn diễn ra sự việc, sự kiện	X	
(3) Nguyên nhân diễn ra sự việc, sự kiện	X	
(4) Kết quả của sự việc, sự kiện		X
(5) Mục đích của sự việc, sự kiện	X	
(6) Tính chất của sự việc, sự kiện		X
(7) Phương tiện tiến hành sự việc, sự kiện	X	
(8) Cách thức diễn ra sự việc, sự kiện	X	

b. Dựa vào kiến thức đã học ở Tiểu học, hãy xác định trạng ngữ và nội dung thông tin mà trạng ngữ bổ sung cho câu trong đoạn trích sau :

Dưới bóng tre xanh, đã từ lâu đời, người dân cày Việt Nam dựng nhà dựng cửa, vỡ ruộng khai hoang. Tre ăn ở với người, đời đời, kiếp kiếp. [...]

Tre với người đã như thế mấy nghìn năm. Một thế kỉ “văn minh”, “khai hóa” của thực dân cũng không làm ra được một tác sắt. Tre vẫn phải còn vất vả mãi với người. Cối xay tre nặng nề quay, từ nghìn đời nay, xay nắm thóc.

(Thép Mới)

Trả lời:

Xác định trạng ngữ:

- Dưới bóng tre xanh

- Đã từ rất lâu đời
- Đòi đòi kiếp kiếp
- Đã từ nghìn đời nay

Trạng ngữ bổ sung cho nội dung thiếu:

- Dưới bóng tre xanh => Xác định địa điểm.
- đã từ rất lâu đời => Xác định thời gian.
- đòi đòi kiếp kiếp => Xác định thời gian.
- đã từ nghìn đời nay => Xác định thời gian.

c) Ở mỗi câu có trạng ngữ, em có thể chuyển trạng ngữ sang những vị trí nào trong câu ?

Trả lời:

Có thể chuyển trạng ngữ vào 3 vị trí khác nhau trong câu:

- Đầu câu.

VD: Hôm qua, em đi học.

- Giữa chủ ngữ và vị ngữ.

VD: Em hôm qua được bố đưa đi học.

- Cuối câu.

VD: Em được bố đưa đi học ngày hôm qua.

d) Đọc thông tin trong bảng sau và thực hiện yêu cầu nêu ở dưới .

Trạng ngữ có những công dụng sau:

- Xác định hoàn cảnh, điều kiện diễn ra sự việc nêu trong câu, góp phần làm cho nội dung của câu được đầy đủ, chính xác:
- Nói kết các câu, các đoạn văn với nhau, góp phần làm cho đoạn văn, bài văn được mạch lạc .

Chỉ ra công dụng của thành phần trạng ngữ trong các câu dưới đây :

(1) Nhưng tôi yêu mùa xuân nhất là vào khoảng sau năm ngày rằm tháng Giêng [...]

Thường thường, vào khoảng đó trời đã hết nồm mưa xuân bắt đầu thay thế cho mưa phùn, không còn làm cho nền trời ùng đục như màu pha lê mờ. Sáng dậy, nằm dài nhìn ra cửa sổ thấy những vệt xanh tươi hiện ở trên trời, mình cảm thấy rạo rức một niềm vui sáng sủa. Trên giàn hoa lí , vài con ong siêng năng đã đi kiếm nhị hoa. Chỉ độ tám chín giờ sáng, trên nền trời trong trong có những làn sáng hồng hồng rung động như cánh con ve mới lột.

(Vũ Bằng)

(2) Về mùa đông, lá bàng đỏ như màu đồng hun.

(Đoàn Giỏi)

Trả lời:

- Các thành phần trạng ngữ và công dụng:

- Thường thường vào khoảng thời gian đó => Chỉ thời gian.
- Sáng dậy => Chỉ thời gian.
- Trên giàn hoa lí => Chỉ nơi chốn.
- Chỉ độ tám chín giờ sáng => Chỉ thời gian.
- Trên nền trời trong trong => Chỉ nơi chốn.
- Về mùa đông => Chỉ thời gian.

2. Tìm hiểu về câu đặc biệt

a) Cho ba câu sau:

Ôi, em Thủy ! Tiếng kêu sảng sốt của cô giáo làm tôi giật mình. Em tôi bước vào lớp .

(Khánh Hoài)

Câu in đậm có cấu tạo như thế nào ? Lựa chọn phương án trả lời đúng:

a.

(1) Nó là một câu bình thường có chủ ngữ và vị ngữ .

(2) Đó là một câu rút gọn , lược bỏ cả chủ ngữ lẫn vị ngữ.

(3) Đó là một câu không xác định được chủ ngữ và vị ngữ

b) Nếu gọi câu in đậm ở mục a) là câu đặc biệt thì dòng nào sau đây có thể xem là khái niệm về câu đặc biệt ?

(1) Câu đặc biệt là loại câu bị lược bỏ cả chủ ngữ và vị ngữ .

(2) Câu đặc biệt là loại câu không cấu tạo theo mô hình chủ ngữ- vị ngữ.

(3) Câu đặc biệt là loại câu mà từ ngữ trong câu có thể xem là chủ ngữ và cũng có thể xem là vị ngữ .

c) Kê bảng sau vào vở rồi đánh dấu (x) vào ô thích hợp .

Tác dụng	Bộc lộ cảm xúc	Liệt kê, thông báo về sự tồn tại của sự vật hiện tượng	Xác định thời gian, nơi chốn	Gọi đáp
Câu đặc biệt				
Một đêm mùa xuân. Trên dòng sông êm ả, cái đèn cũ của bác tài Phán cứ từ từ trôi				

Đoàn người muốn nhón nháo lên. Tiếng rao. Tiếng vỗ tay				
“ Trời ơi ”, cô giáo tái mặt và nước mắt giàn giụa. Lũ nhỏ cũng khóc ngày một to hơn				
An gào lên: - Sơn! Em Sơn! Sơn ơi! Chị An ơi! Sơn đã nhìn thấy chị				

d) Ghi tổng kết về tác dụng của câu đặc biệt trong giao tiếp .

Trả lời:

a. Chọn: (3) Đó là một câu không xác định được chủ ngữ và vị ngữ.

b. Chọn: (2) Câu đặc biệt là loại câu không cấu tạo theo mô hình chủ ngữ

- vị ngữ.

c.

Tác dụng	Bộc lộ cảm xúc	Liệt kê, thông báo về sự tồn tại của sự vật hiện tượng	Xác định thời gian, nơi chốn	Gọi đáp
Câu đặc biệt				
Một đêm mùa xuân. Trên dòng sông êm ả, cái đèn cũ của bác tài Phán cứ từ từ trôi			x	
Đoàn người muốn nhón nháo lên. Tiếng rao. Tiếng vỗ tay		x		
“ Trời ơi ”, cô giáo tái mặt và nước	x			

mắt giàn giụa. Lũ nhỏ cũng khóc ngày một to hơn				
An gào lên: - Sơn! Em Sơn! Sơn ơi! Chị An ơi! Sơn đã nhìn thấy chị				X

d. Tác dụng câu rút gọn

- Xác định thời gian, nơi chốn.
- Liệt kê, thông báo về sự có mặt của sự vật, hiện tượng.
- Bộc lộ cảm xúc.
- Gọi đáp.

Hoạt động luyện tập Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt

1. Luyện tập về trạng ngữ

a) Bốn câu sau đều có cụm từ mùa xuân . Hãy cho biết trong câu nào cụm từ mùa xuân là trạng ngữ. Trong những câu còn lại , cụm từ mùa xuân đóng vai trò gì ?

(1) Mùa xuân của tôi – mùa xuân Bắc Việt , mùa xuân của Hà Nội – là mùa xuân có mưa riêu riêu , gió lạnh lạnh , có tiếng nhạn kêu trong đêm xanh [...].

(2) Mùa xuân , cây gạo gọi đến biết bao nhiêu là chim ríu rít.

(3) Tự nhiên ai cũng thế : ai cũng chuộng mùa xuân.

(4) Mùa xuân ! Mỗi khi họa mi tung ra những tiếng hót vang lừng , mọi vật như có sự đổi thay kì diệu.

Trả lời:

- (1) **Mùa xuân** của tôi – mùa xuân Bắc Việt , mùa xuân của Hà Nội – là **mùa xuân** có mưa riêu riêu , gió lành lạnh , có tiếng nhạn kêu trong đêm xanh [...].=> Chủ ngữ
- (2) **Mùa xuân** , cây gạo gọi đến biết bao nhiêu là chim ríu rít.=> Trạng ngữ
- (3) Tự nhiên ai cũng thế : ai cũng chuộng **mùa xuân**.=> Vị ngữ
- (4) **Mùa xuân** ! Mỗi khi họa mi tung ra những tiếng hót vang lừng , mọi vật như có sự đổi thay kì diệu.=> Câu đặc biệt.

b) Tìm thành phần trạng ngữ trong các đoạn chính dưới đây:

(1) Con gió mùa hạ lướt qua vùng sen trên hồ, nhuần thấm cái hương thơm của lá , như báo trước mùa về của một thức quả thanh nhã và tinh khiết . Các bạn có nghĩ thấy, khi đi qua những cánh đồng xanh, mà hạt thóc nếp đầu tiên làm trĩu thân lúa non tươi , nghĩ thấy cái mùi thơm mát của bông lúa non không ? Trong cái vỏ xanh kia , có một giọt sữa trắng thơm , phảng phất hương vị ngàn hoa cỏ. Dưới ánh nắng, giọt sữa dần đông lại, bông lúa ngày càng cong xuống, nặng vì cái chất quý trong sạch của Trời.

(2) Chúng ta có thể khẳng định rằng: cấu tạo của Tiếng Việt, với khả năng thích ứng với hoàn cảnh lịch sử như chúng ta vừa nói trên đây, là một chứng cứ khá rõ về sức sống của nó.

Trả lời:

Trạng ngữ được in đậm lần lượt là:

(1) Con gió mùa hạ lướt qua vùng sen trên hồ, nhuần thấm cái hương thơm của lá, **như báo trước mùa về của một thức quả thanh nhã và tinh khiết**. Các bạn có nghĩ thấy, **khi đi qua những cánh đồng xanh, mà hạt thóc nếp đầu tiên làm trĩu thân lúa non tươi**, nghĩ thấy cái mùi thơm mát của bông lúa non không? **Trong cái vỏ xanh kia**, có một giọt sữa trắng thơm , phảng phất hương vị ngàn hoa cỏ. **Dưới ánh nắng**, giọt sữa dần đông lại, bông lúa ngày càng cong xuống, nặng vì cái **chất quý trong sạch của Trời**.

(2) Chúng ta có thể khẳng định rằng: cấu tạo của Tiếng Việt, với khả năng thích ứng với hoàn cảnh lịch sử như chúng ta vừa nói trên đây, là một chứng cứ khá rõ về sức sống của nó

Ta có bảng sau:

Trạng ngữ chỉ thời gian	khi đi qua những cánh đồng xanh, mà hạt thóc nếp đầu tiên làm trĩu thân lúa non tươi
Trạng ngữ chỉ không gian (nơi chốn)	Trong cái vỏ xanh kia, Dưới ánh nắng
Trạng ngữ chỉ nguyên nhân	vì cái chất quý trong sạch của Trời.
Trạng ngữ chỉ cách thức	như báo trước mùa về của một thức quả thanh nhã và tinh khiết
Trạng ngữ chỉ phương tiện	với khả năng thích ứng với hoàn cảnh lịch sử như chúng ta vừa nói trên đây

c) Nêu công dụng của trạng ngữ trong các đoạn trích sau đây :

(1) Kết hợp những bài này lại, ta được chiêm ngưỡng một bức chân dung tinh thần tự họa rất rõ nét và sinh động của nhà thơ.

Ở loại bài thứ nhất, người ta thấy trong nhà thơ Hồ Chí Minh có nhà báo Nguyễn Ái Quốc hết sức sắc sảo trong bút pháp kí sự, phóng sự và nghệ thuật châm biếm.

Ở loại bài thứ hai, ta lại thấy trong nhà thơ cách mạng sự tiếp nối truyền thống thi ca lâu đời của phương Đông, của dân tộc, từ Lí Bạch, Đỗ Phủ,... đến Nguyễn Trãi, Nguyễn Bình Khiêm, Nguyễn Du, Nguyễn Khuyến,...

(Theo Nguyễn Đăng Mạnh)

(2) Đã bao lần bạn vấp ngã mà không hề nhớ. Lần đầu tiên chập chững bước đi bạn đã bị ngã . Lần đầu tiên tập bơi , bạn uống nước và suýt chết đuối phải không? Lần đầu tiên chơi bóng bàn, bạn có đánh trúng bóng không ? Không sao đâu vì ...[...] Lúc còn học phổ thông, Lu-i Pa –xtơ chỉ là một học sinh trung bình. Về môn Hóa, ông đứng hạng 15 trong số 22 học sinh của lớp.

Trả lời:

Trạng ngữ được in đậm lần lượt là:

(1) Kết hợp những bài này lại, ta được chiêm ngưỡng một bức chân dung tinh thần tự họa rất rõ nét và sinh động của nhà thơ.

Ở loại bài thứ nhất, người ta thấy trong nhà thơ Hồ Chí Minh có nhà báo Nguyễn Ái Quốc hết sức sắc sảo trong bút pháp kí sự, phóng sự và nghệ thuật châm biếm.

Ở loại bài thứ hai, ta lại thấy trong nhà thơ cách mạng sự tiếp nối truyền thống thi ca lâu đời của phương Đông, của dân tộc, từ Lí Bạch, Đỗ Phủ,... đến Nguyễn Trãi, Nguyễn Bình Khiêm, Nguyễn Du, Nguyễn Khuyến,...

(Theo Nguyễn Đăng Mạnh)

(2) Đã bao lần bạn vấp ngã mà không hề nhớ. **Lần đầu tiên chập chững bước đi** bạn đã bị ngã . **Lần đầu tiên tập bơi** , bạn uống nước và suýt chết đuối phải không? **Lần đầu tiên chơi bóng bàn**, bạn có đánh trúng bóng không ? Không sao đâu vì ...[...] **Lúc còn học phổ thông**, Lu-i Pa – xtơ chỉ là một học sinh trung bình. **Về môn Hóa**, ông đứng hạng 15 trong số 22 học sinh của lớp.

=> **Tác dụng:** Bổ sung thông tin và các luận cứ giúp các câu văn liền mạch, rõ ràng

2. Luyện tập về câu đặc biệt

Xác định câu đặc biệt trong các trường hợp dưới đây và nêu tác dụng của nó.

a) Đứng trước tổ dế, ong xanh khẽ vỗ cánh, uốn mình, giương cặp răng rộng và nhọn như đôi gọng kim , rồi thoát cái lao nhanh xuống hang sâu. Ba giây...Bốn giây...Năm giây...Sáu giây...Lâu quá !

(Vũ Tú Nam)

b) Sóng âm âm đập vào những tảng đá lớn ven bờ. Gió biển thổi lồng lộng. Ngoài kia là ánh đèn sáng rọi của một con tàu. Một hồi còi.

(Nguyễn Trí Huân)

c) Chim sâu hỏi chiếc lá:

- Lá ơi ! Hãy kể chuyện cuộc đời bạn cho tôi nghe đi!

- Bình thường lắm, chẳng có gì đáng kể đâu.

(Trần Hoài Dương)

Trả lời:

Câu đặc biệt là:

a. Ba giây...Bốn giây... => Tác dụng: xác định gọi tả thời gian.

Lâu quá! => Tác dụng: bộc lộ trạng thái cảm xúc.

b. Một hồi còi=> Tác dụng: thông báo về sự xuất hiện của sự vật.

c. Lá ơi => Tác dụng: gọi đáp.

Hoạt động vận dụng Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt

1. Ghi nhật kí để rèn luyện khả năng viết tiếng Việt. Chú ý sử dụng đa dạng các loại trạng ngữ trong các câu văn.

2. Viết một đoạn văn ngắn (từ 3-5 dòng) trình bày suy nghĩ của em về tình yêu quê hương, đất nước, trong đó có sử dụng trạng ngữ để mở rộng câu. Chỉ ra các trạng ngữ và giải thích vì sao cần thêm trạng ngữ trong những trường hợp ấy.

Trả lời:

Con người, bất cứ ai, sinh ra, lớn lên cũng đều gắn mình với một mái ấm tình thương, một cánh đồng, một con đường đi học, một cái cây, một khu chợ, một chòm khế, một con diều, một con đò ven sông... với biết bao tình cảm yêu mến. Chính tình yêu đối với những sự vật nhỏ bé, cụ thể ấy góp lại trở thành tình yêu quê hương, đất nước. Nhà thơ Đỗ Trung Quân cũng từng định nghĩa tình yêu quê hương:

“Quê hương là chùm khế ngọt

Cho con trèo hái mỗi ngày

Quê hương là đường đi học

Con về rợp bướm vàng bay

Quê hương là con diều biếc

Tuổi thơ con thả trên đồng

Quê hương là con đò nhỏ

Êm đêm khua nước ven sông...”

Quê hương là nơi đẹp nhất đối với mỗi con người bởi đó là nơi chôn rau cắt rốn, nơi gần gũi nhất, nơi lưu giữ những kỷ niệm thơ ấu mến thương. Tình yêu quê hương trong mỗi người Việt luôn trào dâng da diết và mãnh liệt bởi đó là “tài sản tinh thần quý báu của dân tộc”. Tình yêu nước tạo nên sức mạnh giúp nhân dân ta chiến thắng mọi kẻ thù xâm lược. Tình yêu nước cũng khiến mọi người gần nhau hơn, tạo thành một khối đoàn kết vững chắc. Xưa kia, trên mỗi tác đất hình chữ “S” này đã được đánh đổi và giả giá bởi bao nhiêu máu, mồ hôi và nước mắt của cha ông ta. Đã có biết bao thế hệ Việt Nam đã dâng hiến tuổi thanh xuân và tính mạng của mình để “quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh”. Con người ai ai cũng được sinh ra một lần và cũng một lần đi vào cõi vĩnh hằng mãi mãi. Và khi đến giây phút “nhắm mắt buông tay” để vĩnh biệt hồng trần thì hình ảnh quê hương, gia đình vẫn luôn hiện lên là những ký ức đẹp đẽ và thiêng liêng trong tâm trí mỗi người. Bởi lẽ đúng như một nhà văn đã nói: “Người ta có thể tách bước khỏi quê hương, nhưng không thể nào tách rời con tim mình khỏi quê hương được”.

- Trạng ngữ trong đoạn văn:

+ “xưa kia”, “Và khi đến giây phút “nhắm mắt buông tay””: trạng ngữ chỉ thời gian nhằm xác định thời gian của sự việc diễn ra trong quá khứ và tương lai.

+ “một cánh đồng”, “một con đường đi học”, “một khu chợ”, “một con đò ven sông””: trạng ngữ chỉ nơi chốn nhằm chỉ rõ những đặc điểm gần gũi, bình dị của quê hương.

3. Viết một đoạn văn ngắn (từ 3-5 câu) về chủ đề tình bạn trong đó sử dụng câu đặc biệt. Gạch chân câu đặc biệt đó.

Trả lời:

Tình bạn là một trong những tình cảm cao đẹp và trong sáng nhất. Như nhà văn Thomas Hughes từng nói: “Phước thay người nào đó có tài kết bạn, vì đó là một trong những quà tặng quý nhất của Thượng đế”. **Ôi!** Dương Lễ - một thư sinh nghèo thật may mắn khi gặp được Lưu Bình – một kẻ ăn mày rượu chè làm bạn. Hay hai nhà chính trị Các -mác và Ăng – ghen cũng có một tình bạn sâu sắc bắt nguồn từ việc có chung mục đích và lí tưởng. Tình bạn giống như một viên pha lê óng ánh và lấp lánh bởi nó tiếp thêm sức mạnh và niềm tin cho mỗi người.

Hoạt động tìm tòi mở rộng Bài 20: Thêm trạng ngữ cho câu- câu đặc biệt

Sưu tầm và ghi lại những đoạn văn, đoạn thơ có sử dụng trạng ngữ hoặc câu đặc biệt.

Trả lời:

- **Ly khách! Ly khách!** Con đường nhỏ

Chí nhớn chưa về bàn tay không

Thì không bao giờ nói trở lại!

Ba năm mẹ già cũng đừng mong!

(Tống biệt hành- Thâm Tâm)

- Quê hương anh nước mặn, đồng chua

Làng tôi nghèo đất cày lên sỏi đá

Anh với tôi đôi người xa lạ

Tự phương trời chẳng hẹn quen nhau.

Súng bên súng, đầu sát bên đầu

Đêm rét chung chăn thành đôi tri kỷ

Đồng chí!

(Đồng Chí – Chính Hữu)